

УДК 658.115.31

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ КОМПЛЕКСНОГО РОЗВИТКУ ЖИТЛОВО- КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА РЕГІОНУ

О.В. Димченко, доктор економічних наук.

О.О. Рудаченко, кандидат економічних наук.

**Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова (м. Харків)**

А.Ю. Бережна*, кандидат економічних наук.

Регіональне відділення ФДМУ по Полтавській області (м. Полтава)

*alla_53@spfu.gov.ua

© Димченко О.В., 2016.

© Рудаченко О.О., 2016.

© Бережна А.Ю., 2016.

Стаття отримана редакцією 18.05.2016 р.

Вступ. У сучасних ринкових умовах у підприємств виникає потреба у здійсненні нових підприємницьких задумів, реалізації інноваційних та інших проектів, що потребують умінь розробляти бізнес-план з подальшою перспективою функціонування підприємства в довгостроковому періоді. Важливість та необхідність розроблення бізнес-плану обумовлюються як зовнішніми, так і внутрішніми факторами. Особливого значення набувають підприємства житлово-комунального господарства (ЖКГ), які на сьогоднішній день залишаються монополістами на ринку послуг та фінансовий стан яких є незадовільний.

Кожне підприємство ЖКГ, виходячи з особливостей його функціонування, діяльності й розвитку, на свій розсуд обирає відповідну методичку бізнес-планування, котра у свою чергу не може бути спільною та уніфікованою для підприємств усіх типів і видів. Водночас, виокремлення основних процедур, які повинні застосовуватись у процесі бізнес-планування, може посприяти раціоналізації праці відповідних суб'єктів та забезпеченню результативності всього процесу.

Таким чином, на сьогодні основним завданням є вибір, розроблення та упровадження бізнес-плану в діяльність функціонуючого підприємства ЖКГ з використанням сучасних європейських стандартів.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Проведений аналіз літературних джерел показав, що проблемами незадовільного фінансового стану на підприємствах ЖКГ займалися багато вчених, серед яких Т.С. Клебанова, О.О. Рудаченко [2]; О.В. Димченко [9]; А.Ю. Бережна, О.І. Славута [10]; Т.М. Качала [21] та інші.

Бізнес-плануванню на підприємствах різних форм власності присвятили роботи: Ю.О. Барнич [5]; О.Н. Бекетов, В.І. Найденко [6]; Л.І. Воротіна [7]; Ю.Е. Губені [8]; С.В. Князь [17]; М.Т. Пашута [19]; А.В. Комаровський [26] та інші. Проведений аналіз показав ряд наукових робіт, який пропонує включати в сучасний бізнес-план Європейські стандарти [22, 25, 27].

Проте, незважаючи на численні наукові розробки вчених-економістів у цій сфері, окремим практичним аспектам бізнес-планування як елемента комплексного розвитку саме підприємств ЖКГ регіону приділялося мало уваги.

Постановка завдання. Аналіз ряду наукових праць показав [2, 5 – 9, 10, 17, 19, 21, 25 – 27] неповне та неналежне висвітлення цієї проблеми, а саме: розроблення та упровадження бізнес-планування в діяльність життєзабезпечуючих підприємств-монополістів – підприємств ЖКГ.

Основний матеріал і результати. На сьогоднішній день підприємства ЖКГ відіграють важливу роль як на рівні регіонів, так і на рівні держави, оскільки житлово-комунальне

господарство займає провідне місце в економіці України.

Стабільне функціонування ЖКГ – одне з найважливіших завдань національного масштабу, його надійна і стійка робота є необхідною умовою для задоволення першочергових потреб населення [1, 3, 4, 20]. ЖКГ – найбільша частина міського господарства. До його складу входять 14 підгалузей, які надають більше сорока послуг, що мають ряд специфічних особливостей, відмінних від інших видів послуг, які надаються споживачам [4, 11, 15]:

- безперервність виробництва;
- локальний характер надання послуг;
- одночасність виробництва й споживання послуг;
- необмеженість, у більшості випадків складування і нагромадження послуг комунальних підприємств;
- залежність попиту на комунальні послуги від кліматичних умов, сезонних коливань, а також від періодичних коливань (місячних, тижневих й добових).

Проведений аналіз підприємств ЖКГ показав, що більша їх частина відзначається нестабільністю функціонування й нестійким фінансовим станом, що спричинені значною зношеністю основних засобів, недостатністю фінансування з боку держави, зростанням тарифів на житлово-комунальні послуги, зокрема водо-, теплопостачання та водовідведення. Зазначені фактори впливають на платоспроможність населення, що призводить до збитковості галузі та значного навантаження на місцевий та державний бюджети. Одним з основних елементів комплексного розвитку регіону та держави в цілому автори пропонують упровадження та реалізацію бізнес-плану в життєдіяльність і функціонування підприємств ЖКГ з використанням сучасних європейських стандартів.

Бізнес-план є одним із ключових елементів стратегічного планування. Як і стратегічний план підприємства, він охоплює досить тривалий період, звичайно три – п'ять років, іноді більше. Однак між бізнес-планом і стратегічним планом існує ряд відмінностей [13, 14]:

1) на відміну від стратегічного, бізнес-план включає не весь комплекс загальних цілей фірми, а тільки одну з них – ту, яка пов'язана зі створенням і розвитком певного нового бізнесу. Бізнес-план організації орієнтований тільки на розвиток, в той час як стратегічний план може включати інші типи стратегій організації;

2) стратегічні плани – це зазвичай плани зі зростаючим горизонтом часу. Бізнес-план має чітко окреслені часові рамки. Таким чином, за своєю формою, на відміну від стратегічного, він тяжіє до проекту з його конкретним опрацюванням і певною самодостатністю;

3) у бізнес-плані функціональні складові (плани виробництва, маркетингу та ін.) мають набагато вагоміше значення, ніж у стратегічному плані, є повноправними, рівноважними частинами структури бізнес-плану.

Призначення бізнес-плану полягає у тому, що він допомагає підприємству реально оцінити ідею, втілити її у відповідну документацію, обґрунтувати ефективність та виявити сильні і слабкі сторони проекту, залучити необхідні фінансові ресурси та керувати процесом його реалізації. Бізнес-план дає змогу розв'язати цілий ряд завдань, основними серед яких є [6, 7]:

- 1) обґрунтування економічної доцільності напрямів розвитку підприємства;
- 2) розрахунок очікуваних фінансових результатів діяльності підприємства, насамперед обсягів продажу та прибутку;
- 3) визначення джерел фінансування обраної стратегії, тобто способів концентрації фінансових ресурсів;
- 4) підбір працівників, спроможних реалізувати цей план.

Основною метою розроблення бізнес-плану з врахуванням європейських стандартів є планування фінансової та техніко-технологічної діяльності підприємства на найближчі і віддалені періоди відповідно до потреб ринку і можливостей отримання необхідних ресурсів. Поряд з головною метою розробники бізнес-плану повинні також відобразити й інші цілі [6]:

1) соціальні цілі – подолання дефіциту товарів і послуг, оздоровлення екологічної обстановки, поліпшення психологічного клімату в країні, створення нових духовних та культурних цінностей, розвиток науково-технічного й творчого потенціалу, розширення ділових контактів, міжнародних зв'язків;

2) підвищення статусу підприємця – розвиток і зміцнення економічного потенціалу

підприємця (включаючи виробничий потенціал, фінансовий, техніко-технологічний, науковий, освітній, а також духовний). Це служить умовою і запорукою можливості успішного здійснення подальших угод, підвищення престижу підприємця, що породжується його популярністю, доброю репутацією, гарантіями високої якості товарів і послуг;

3) інші, спеціальні цілі й завдання – розвиток контактів, закордонні поїздки, входження в різного роду асоціації та ін.

Бізнес-планування включає в себе три основні етапи [6, 7]:

1) підготовчий період – підбір виконавців, консультантів та експертів, постановка завдання і розподіл обов'язків між виконавцями;

2) розроблення календарного плану (графіка) виконання робіт, збір вихідної інформації; розроблення бізнес-плану;

3) презентація бізнес-плану – доведення основних положень бізнес-плану до потенційних інвесторів.

У ринковій економіці існує безліч версій бізнес-планів за формою, змістом, структурою і т. д. Найбільші відмінності спостерігаються в рамках модифікацій бізнес-планів залежно від призначення: по бізнес-лініях (продукція, роботи, послуги, технічні рішення), по підприємству в цілому (новому або чинному). У сучасних реаліях, найбільшої популярності набуває бізнес-план, який включає в себе європейський стандарт формування бізнес-плану UNIDO – Організації Об'єднаних Націй з промислового розвитку (United Nations Industrial Development Organization) [16, 22, 27]. ЮНІДО – міжнародна організація, яка займається виробленням стратегії економічного розвитку країн з перехідною економікою.

Розроблення бізнес-плану за стандартами UNIDO, як правило, включає такі завдання [16, 22, 27]:

– здійснення досліджень ринків на основі відкритих джерел, експертних інтерв'ю, польові дослідження (за необхідності);

– збір відсутньої техніко-економічної інформації, що відповідає стадії розвитку бізнес-проекту;

– виконання техніко-економічних розрахунків за проектом за міжнародним стандартом UNIDO;

– моделювання схеми фінансування бізнес-проекту;

– оптимізація параметрів бізнес-проекту для підвищення його інвестиційної привабливості;

– оформлення документа «Бізнес-план» відповідно до загальноприйнятих вимог.

Згідно зі стандартами UNIDO, структура бізнес-плану повинна вміщувати такі розділи [16, 22, 27]:

1) резюме;

2) опис підприємства і галузі;

3) опис продукції (послуг);

4) маркетинг і збут продукції (послуг);

5) виробничий план;

6) організаційний план;

7) фінансовий план;

8) спрямованість і ефективність проекту;

9) ризики і гарантії;

Слід зауважити, що при складанні сучасного бізнес-плану для постійно діючих підприємств ЖКГ значну увагу слід приділяти саме другому та третьому розділу. Це пов'язано зі специфікою галузі та монополізмом при наданні послуг. Бізнес-план підприємств ЖКГ має розроблятися та впроваджуватися не більше ніж на п'ять років. Така ситуація викликана постійною зміною ринкової економіки та підвищенням тарифів для різних категорій споживачів за спожиті житлово-комунальні послуги.

Варто зазначити, правильно розроблений і впроваджений в діяльність бізнес-план є запорукою успіху підприємства та отримання додаткових коштів від участі в грантових проектах, кредитних програмах, фінансової допомоги від Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) [12], реалізації проектів державного приватного партнерства (ДПП) з його

перевагами щодо залучення ресурсів (у першу чергу фінансових та інвестиційних).

В умовах, коли фінансування від міжнародних донорів стає дедалі менш доступним, залучення коштів бізнесу, громадян та влади постає першочерговим завданням громадських організацій та органів місцевого самоврядування [9].

Як підтверджує зарубіжний досвід і, зокрема, практика постсоціалістичних країн, основним механізмом фінансування підприємств ЖКГ є ДПП. На сьогоднішній день держава неспроможна повною мірою фінансувати більшість галузей національної економіки, в тому числі і житлово-комунальне господарство, отже, можна зробити висновок, що його подальший розвиток в Україні безпосередньо залежить від залучення до процесу фінансування недержавних організацій, здатних мобілізувати додаткові бюджетні джерела фінансування, тобто доцільне використання механізмів ДПП при фінансуванні ЖКГ.

В Україні застосування ДПП унормується Законом «Про державно-приватне партнерство» (від 1 липня 2010 р. № 2404-VI з останніми змінами та доповненнями від 16.10.2012) [1], базові положення якого, за оцінками експертів, відповідають сучасним європейським правовим орієнтирам.

Закон визначає, що проекти ДПП повинні відповідати таким основним критеріям [1]:

- мати довготривалий характер (понад п'ять років);
- передбачати передання приватному партнеру частини ризиків у процесі реалізації проектів;
- мати вищі техніко-економічні показники ефективності, ніж у разі реалізації без участі приватного партнера.

Однією з поширених форм ДПП є активне створення та впровадження ОСББ (об'єднання співвласників багатопверхових будинків). Переваги вказаної форми ДПП можливі тільки за умови досконалого правового регулювання діяльності ОСББ та популяризації такого роду об'єднань умотивованими перевагами у наданні житлово-комунальних та управлінських послуг, пільгами з боку органів державної влади та місцевого самоврядування тощо. На сьогоднішній день в Україні діє більше 15000 ОСББ [23]. Перше місце за кількістю створених ОСББ на регіональному рівні займає м. Вінниця [23].

Також одним з основних джерел додаткових ресурсів неприбуткових організацій та соціально значущих проектів є благодійні фонди, які у свою чергу, надають допомогу для підприємств у вигляді грантів. Тому останні є найбільш поширеною формою фінансування проектів донорськими організаціями. Гранти надаються за результатами грантових програм, конкурсів, під час котрих фандрайзер повинен пройти складну процедуру подачі заявки на отримання гранта і в разі перемоги у конкурсі отримати кошти (допомогу). Грантові програми бувають відкритими (коли до участі допускаються всі організації, які відповідають певним вимогам донорської організації, наприклад НПО повинна бути внесена до Реєстру неприбуткових організацій) або закритими (коли допускаються тільки НПО, що відповідають особливим умовам грантової програми, наприклад, тільки регіональні партнери донорської організації чи НПО, котрі раніше отримували (або не отримували) гранти від цього (чи іншого) фонду, НПО певної адміністративної області тощо).

У таблиці 1 наведено основні типи грантів.

Таблиця 1

Основні типи грантів [18, 24, 25]

Типи грантів	Визначення
1	2
Гранти загальної підтримки	благодійна допомога, яка надається некомерційним організаціям на підтримку їх основної діяльності, забезпечення стабільності і розвитку
Гранти, програми або проекти	благодійна допомога, що надається для реалізації конкретного проекту або програми
Гранти з частковим фінансуванням	благодійна допомога, яка передбачає обов'язкове залучення додаткових джерел фінансування (інші донорські організації або власні кошти неприбуткової організації)
Капітальні гранти	благодійна допомога, що надається на капітальні витрати неприбуткової

	організації (придбання нерухомості, необхідного обладнання, ремонт)
<i>Продовж. табл. 1</i>	
Корпоративні гранти	благодійна допомога, яка надається неприбутковим організаціям підприємницькими структурами; чи гранти, що передбачають співфінансування проекту з боку бізнесу
Початкові гранти	благодійна допомога, котра надається некомерційним організаціям на початковому етапі їх розвитку з метою забезпечення їх стабільності і функціонування; або гранти на створення нових організацій (нових напрямів у рамках діючої організації)
Гранти в натуральній формі	благодійна допомога, яка надається неприбутковим організаціям у вигляді матеріальних цінностей, а не грошових коштів
Перспективні гранти	благодійна допомога, що надається неприбутковій організації у розмірі, який дорівнює статутного фонду організації, але виплачується частинами (частка виплати дорівнює сумі прибутків, котрі отримала організація за рік, якщо статутний внесок був здійснений одноразово)
Посередницькі гранти	благодійна допомога, яка надається спонсором для проведення соціально орієнтованої політики від його імені
Стимулюючі гранти	благодійна допомога, що становить певний відсоток від необхідної неприбутковій організації суми з метою її стимулювання до подальшого звернення до донорів; або кошти, які надаються для проведення кампаній зі збору коштів для неприбуткової організації
Цільові гранти	благодійна допомога, що надається неприбутковій організації цільовим чином для здійснення конкретної діяльності

Перевагами грантів є :

- дозвіл на отримання досить великої суми коштів на тривалий період часу;
- підготовка і подальша реалізація гранта виступає як помітний дисциплінуючий чинник для колективу ВНЗ, НПО та сприяє чіткому розподілу і закріпленню обов'язків серед працівників;
- у разі встановлення продуктивних взаємин між ВНЗ або НПО та грантодавцем, належного виконання реципієнтом відповідних програм чи проектів грантодавця і надалі буде схильний фінансувати проекти цієї організації.

Таким чином, розроблена ЮНІДО методологія складання бізнес-плану вельми корисна для управлінців підприємства та, особливо, для економіки України в період євроінтеграційних та трансформаційних змін.

Висновки. Ураховуючи нестабільний та подекуди незадовільний фінансовий стан підприємств ЖКГ розроблення та упровадження сучасних стандартів бізнес-планування дозволить сформулювати нові механізми щодо залучення інвестиційних ресурсів та здійснити значний вплив на ефективність діяльності, як керівництва підприємства, так і місцевих та державних органів влади.

Таким чином, автори довели, що ефективне бізнес-планування є важливим елементом комплексного розвитку ЖКГ регіону. Отримав подальший розвиток і алгоритм розроблення головних розділів сучасного бізнес-плану, беручи до уваги європейські стандарти, що значно поліпшить фінансовий стан та підвищить ефективність функціонування підприємств ЖКГ.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про державно-приватне партнерство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>
2. Алгоритм попередження загрози банкрутства на підприємствах житлово-комунального господарства України / Т. С. Клебанова, О. О. Рудаченко // Моделі управління в ринковій економіці: зб. наук. праць / заг. ред. Ю. Г. Лисенка; Донецький нац. ун-т. – Донецьк: ТОВ «Цифрова типографія», 2013. – Вип. 16. – С. 327 – 238.
3. Аналіз організаційно-економічних проблем у житлово-комунальному господарстві / О. О. Прокопенко // Комунальне господарство міст : наук.-техн. зб. – Х. : ХНАМГ, 2011. – Вип. 102. – С. 25 – 29. – (Серія «Економічні науки»).
4. Аспекти реформування житлово-комунального господарства у контексті конкурентних відносин / О. В. Димченко // Сучасні та перспективні методи і моделі

управління в економіці: монографія: у 2 ч. Ч. 1 / О. В. Димченко; за ред. А. О. Спіфанова. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – С. 76 – 93.

5. Барнич Ю.О. Бізнес-план підприємницької виробничої діяльності: навч. посіб. / Ю. О. Барнич; [відп. ред. Є. П. Брикайло]; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». – 2-ге вид., доповн. – К. : НТУУ «КПІ», 2011. – 124 с.

6. Бекетова О.Н. Бізнес-планування: конспект лекцій / О. Н. Бекетова, В. І. Найденко. – 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://econ.me.pn/biznes-planirovanie-konspekt.html> - назва з екрану.

7. Воротіна Л. І. Бізнес - планування: методологія, методика, механізм: навч. посіб. для студ. ВНЗ / Л. І. Воротіна, В. Є. Воротін, В. П. Чайковська. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2010. – 223 с.

8. Губені Ю.Е. Сучасні методи у бізнес-плануванні / Ю. Е. Губені, І. І. Костецька // Економіка АПК. – 2011. – № 6. – С. 90 – 93.

9. Житлово-комунальне господарство в реформаційному процесі: аналіз, проектування, управління: монографія / О. В. Димченко. – Х. : ХНАМГ, 2009. – 365с.

10. Збалансування інтересів учасників на ринку житлово-комунальних послуг/ А. Ю. Бережна, О. І. Славути // Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово - комунального господарства на сучасному етапі: матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 20 – 22 жовтня 2010 р.). – Харків: ХНАМГ, 2010. – С.67 – 71.

11. Енциклопедичний словник з державного управління / Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.

12. Європейський банк реконструкції та розвитку [Електронний ресурс]. – Електронні текстові дані. – Режим доступу: <http://www.ebrd.com/russian/pages/about.shtml>, вільний. – (дата звернення: 07.05.2016). – Назва з екрана.

13. Європейський союз [Електронний ресурс]. – Електронні текстові дані. – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_en.htm

14. Європейський центр розвитку наукових досліджень в економіці і статистиці [Електронний ресурс]. – Електронні текстові дані. – Режим доступу: <http://ecaes.ulb.ac.be/>

15. Економічна безпека підприємницької діяльності: економіко-правовий аспект / М. І. Камлик. – К. : Атака, 2005. – 431 с.

16. Как сделать бизнес-план по стандартам ЮНИДО [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dissertacii-diplom-ufa.ru/informacija/ekonomika/biznes-plan-unido.html>.

17. Князь С.В. Бізнес-планування інноваційних проєктів: сутність технологій, переваги і недоліки / С. В. Князь, Н. Г. Георгіаді, Я .С. Богів // Маркетинг і менеджмент інновацій. –2012. – № 2. – С.199 – 207.

18. Основы фандрайзинга: учеб. пособие. – Екатеринбург: Федеральное агентство по образованию, 2008. – 230 с.

19. Пашута М. Бізнес-планування як фактор успішної підприємницької діяльності / М. Пашута // Персонал. – 2006. – № 10. – С. 66 – 74.

20. Прогнозування показників фінансової діяльності підприємства житлово-комунального господарства за допомогою адаптивних моделей / Т. С. Клабанова, О. О. Рудаченко. – Х. : Бизнес Информ, 2015.– № 1 – С.143 – 148.

21. Реформування житлово-комунального господарства в контексті регіонального розвитку / Т. М. Качала // Економіка України. – 2010. – № 9. – С.84 – 93.

22. Стандарты UNIDO для бизнес-плана [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ek-ua.com/business-plan/UNIDO_standards.pdf

23. Украина коммунальная [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://osbb.jkgportal.com.ua/ru/publication/one/v-ukrajin-zrosla-klkst-osbb-468901>

24. Фандрайзинг в вопросах, ответах и цитатах: учеб. пособие / А. В. Комаровский. – Луганск, 2007. – 54 с.

25. Фандрайзинг: учеб. пособие. – Центральноукраинский региональный учебный центр. Партнерство общин фонд «Украина – США» (USAID), 2003. – 95 с.

26. Функционально-целевой подход к классификации затрат предприятий ЖКХ для целей управления/ Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: збірник наукових праць. – Маріуполь ДВНЗ «ПДТУ», 2012. – Вип. 1.Т. 3. – 340 с.

27. Project profile: Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC) Economic Integration Program [Electronic resource]. – Regime of access: <http://www.acdi-cida.gc.ca/cidaweb/cpo.nsf/vWebCSAZEn/EB1CF77343DC86DE85257CD90036075F>, free. – (date of the application: 07.05.2016)

REFERENCES:

1. Zakon Ukrainy «Pro derzhavno-privatne partnerstvo» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>
2. Algoritm poperedzhennja zagrozy bankrutstva na pidpryjemstvah zhytlovo-komunal'nogo gospodarstva Ukrainy / T. S. Klebanova, O. O. Rudachenko // Modeli upravlinnja v rynkovij ekonomici: zb. nauk. prac' / zag. red. Ju. G. Lysenka; Donec'kyj nac. un-t. – Donec'k: TOV «Cyfrova typografija», 2013. – Vyp. 16. – S. 327 – 238.
3. Analiz organizacijno-ekonomichnyh problem u zhytlovo-komunal'nomu gospodarstvi / O. O. Prokopenko // Komunal'ne gospodarstvo mist : nauk.-tehn. zb. – H. : HNAMEG, 2011. – Vyp. 102. – S. 25 – 29. – (Serija «Ekonomichni nauky»).
4. Aspekty reformuvannja zhytlovo-komunal'nogo gospodarstva u konteksti konkurentnyh vidnosyn / O. V. Dymchenko // Suchasni ta perspektyvni metody i modeli upravlinnja v ekonomici: monografija: u 2 ch. Ch. 1 / O. V. Dymchenko; za red. A. O. Jepifanova. – Sumy : DVNZ «UABS NBU», 2008. – S. 76 – 93.
5. Barnych Ju.O. Biznes-plan pidpryjemnyh'koi' vyrobnychoi' dijal'nosti: navch. posib. / Ju. O. Barnych; [vidp. red. Je. P. Brykajlo]; M-vo osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy, Nac. tehn. un-t Ukrainy «Kyj'v. politehn. in-t». – 2-ge vyd., dopovn. – K. : NTUU «KPI», 2011. – 124 s.
6. Beketova O.N. Biznes-planuvannja: konspekt lekcij / O. N. Beketova, V. I. Najdenko. – 2007 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://econ.me.pn/biznes-planirovanie-konspekt.html> - nazva z ekranu.
7. Vorotina L. I. Biznes - planuvannja: metodologija, metodyka, mehanizm: navch. posib. dlja stud. VNZ / L. I. Vorotina, V. Je. Vorotin, V. P. Chajkovs'ka. – K. : Vyd-vo Jevrop. un-tu, 2010. – 223 s.
8. Gubeni Ju.E. Suchasni metody u biznes-planuvanni / Ju. E. Gubeni, I. I. Kostec'ka // Ekonomika APK. – 2011. – № 6. – S. 90 – 93.
9. Zhytlovo-komunal'ne gospodarstvo v reformacijnomu procesi: analiz, proektuvannja, upravlinnja: monografija / O. V. Dymchenko. – H. : HNAMEG, 2009. – 365s.
10. Zbalansuvannja interesiv uchasykiv na rynku zhytlovo-komunal'nyh poslug / A. Ju. Berezhna, O. I. Slavuta // Ekonomichni problemy ta perspektyvy rozvytku zhytlovo - komunal'nogo gospodarstva na suchasnomu etapi: mater. II Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Harkiv, 20 – 22 zhovtnja 2010 r.). – Harkiv: HNAMEG, 2010. – S.67 – 71.
11. Encyklopedychnyj slovnyk z derzhavnogo upravlinnja / Ju. P. Surmin, V. D. Bakumenko, A. M. Myhnenko ta in.; za red. Ju. V. Kovbasjuka, V. P. Troshhyns'kogo, Ju. P. Surmina. – K. : NADU, 2010. – 820 s.
12. Jevropejs'kyj bank rekonstrukcii ta rozvytku [Elektronnyj resurs]. – Elektronni tekstovi dani. – Rezhym dostupu: <http://www.ebrd.com/russian/pages/about.shtml>, vil'nyj. – (data zvernennja: 07.05.2016). – Nazva z ekranu.
13. Jevropejs'kyj sojuz [Elektronnyj resurs]. – Elektronni tekstovi dani. – Rezhym dostupu: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_en.htm
14. Jevropejs'kyj centr rozvytku naukovykh doslidzhen' v ekonomici i statystyци [Elektronnyj resurs]. – Elektronni tekstovi dani. – Rezhym dostupu: <http://ecares.ulb.ac.be/>
15. Ekonomichna bezpeka pidpryjemnyh'koi' dijal'nosti: ekonomiko-pravovyj aspekt / M. I. Kamlyk. – K. : Ataka, 2005. – 431 s.
16. Kak sdelat' byznes-plan po standartam JuNYDO [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupa: <http://www.dissertacii-diplom-ufa.ru/informacija/ekonomika/biznes-plan-unido.html>.
17. Knjaz' S.V. Biznes-planuvannja innovacijnyh proektiv: sutnist' tehnologij, perevagy i nedoliky / S. V. Knjaz', N. G. Georgiadi, Ja .S. Bogiv // Marketyng i menedzhment innovacij. –2012. – № 2. – S.199 – 207.
18. Основы фандрайзинга: учеб. пособие. – Екатеринбург: Федеральное агентство по образованию, 2008. – 230 s.
19. Pashuta M. Biznes-planuvannja jak faktor uspishnoi' pidpryjemnyh'koi' dijal'nosti / M. Pashuta // Personal. – 2006. – № 10. – S. 66 – 74.

20. Prognozuvannya pokaznykiv finansovoi' dijalnosti pidprijemstva zhytlovo-komunal'nogo gospodarstva za dopomogoyu adaptyvnyh modelej / T. S. Klabanova, O. O. Rudachenko. – H. : Byznes Ynform, 2015.– № 1 – S.143 – 148.

21. Reformuvannya zhytlovo-komunal'nogo gospodarstva v konteksti regional'nogo rozvytku / T. M. Kachala // Ekonomika Ukrainy. – 2010. – № 9. – S.84 – 93.

22. Standarty UNIDO dlja byznes-plana [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupa: http://www.ek-ua.com/business-plan/UNIDO_standards.pdf

23. Ukraina kommunal'naja [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupa: <http://osbb.jkgportal.com.ua/ru/publication/one/v-ukrajin-zroslo-klkst-osbb-468901>

24. Fandrejzyng v voprosah, otvetah y cytatah: ucheb. posobyje / A. V. Komarovskij. – Lugansk, 2007. – 54 s.

25. Fandrajzyng: ucheb. posobyje. – Central'noukrajnyskij regyonal'nyj uchebnyj centr. Partnerstvo obshhyn fond «Ukrayna – SShA» (USAID), 2003. – 95 s.

26. Funkcyonal'no-celevoj podhod k klasyfikacyu zatrat predprijatyj ZhKH dlja celej upravlenija/ Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektual'noi' vlasnosti: zbirnyk naukovykh prac'. – Mariupol' DVNZ «PDTU», 2012. – Vyp. 1.T. 3. – 340 s.

27. Project profile: Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC) Economic Integration Program [Electronic resource]. – Regime of access: <http://www.acdida.gc.ca/cidaweb/cpo.nsf/vWebCSAZEn/EB1CF77343DC86DE85257CD90036075F>, free. – (date of the application: 07.05.2016)

UDC 658.115.31

Olena Dymchenko, Doctor of Science in Economics, professor. **Olga Rudachenko**, Candidate of Science in Economics. O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv. **Alla Berezhna**, Candidate of Science in Economics. Regional Office of the State Property Fund of Ukraine Poltava region. **European standards of business planning as part of integrated development of housing and communal services of the region.** The problems of housing and communal services, which lead to poor financial condition of the enterprises of this branch are presented. The necessity of business planning, including European standards, both for the enterprise managers, as well as for public authorities is justified. It is proved that properly developed business plan is part of the integrated development of housing and communal services of the region.

Keywords: housing and communal services, the financial condition, business plan, European standards.

УДК 658.115.31

Дымченко Елена Владимировна, доктор экономических наук, профессор. **Рудаченко Ольга Александровна**, кандидат экономических наук. Харьковский национальный университет городского хозяйства имени А.Н. Бекетова. **Бережная Алла Юрьевна**, кандидат экономических наук. Региональное отделение ФГИУ по Полтавской области. **Европейские стандарты бизнес-планирования как элемент комплексного развития жилищно-коммунального хозяйства региона.** Рассмотрены проблемы жилищно-коммунального хозяйства, которые приводят к неудовлетворительному финансовому состоянию предприятий всей отрасли. Обоснована необходимость бизнес-планирования, включая европейские стандарты, как для управленцев предприятия, так и для государственной власти. Доказано, что правильно составленный бизнес-план является элементом комплексного развития жилищно-коммунального хозяйства региона.

Ключевые слова: жилищно-коммунальное хозяйство, финансовое состояние, бизнес-план, Европейские стандарты.

УДК 658.115.31

Димченко Олена Володимирівна, доктор економічних наук, професор. **Рудаченко Ольга Олександрівна**, кандидат економічних наук. Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова. **Бережна Алла Юрійвна**, кандидат економічних наук, начальник. Регіональне відділення ФДМУ по Полтавській області. **Європейські стандарти бізнес-планування як елемент комплексного розвитку житлово-комунального господарства регіону.** Розглянуто проблеми житлово-комунального господарства, які призводять до незадовільного фінансового стану підприємств усієї галузі. Обґрунтовано необхідність бізнес-планування, включаючи європейські стандарти, як для управлінців підприємства, так і для державної влади. Доведено, що правильно складений бізнес-план є елементом комплексного розвитку житлово-комунального господарства регіону.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, фінансовий стан, бізнес-план, Європейські стандарти.

